

ВІДГУК

**офіційного опонента Лепейко Тетяни Іванівни
на дисертаційну роботу Замули Олени Василівни «Управління
інформаційними витратами переробних підприємств», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується постійною зміною умов функціонування суб'єктів господарювання, що орієнтує підприємства на стрімкий розвиток науково-технічної бази підприємницької діяльності та характеризується прискоренням темпів оновлення інформаційних технологій, що дозволяють забезпечити підвищення кінцевих результатів економічної діяльності. Крім того, поточний етап розвитку інформаційної економіки вимагає від підприємств впровадження новітніх підходів при управлінні інформаційними процесами та інформаційними ресурсами.

Поряд з цим, варто відзначити, що однією з головних причин управлінських невдач в інформаційній сфері для українських підприємств є їхня низька спроможність налагодження ефективної взаємодії керованої та керуючої підсистем в системі управління інформаційними витратами підприємств, яка повинна відповідати умовам раціонального використання всіх видів економічних ресурсів. Нестабільність ринкового середовища, зумовлена економічною кризою, призводить до необхідності перегляду цільових орієнтирів діяльності підприємств, використання новітніх методів управління, а також розгорнутого аналізу впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ на інформаційні процеси. За таких умов основними критеріями оцінювання якості управління інформаційними витратами є кількість альтернатив в процесі прийняття рішень про розвиток та впровадження інформаційних продуктів з урахуванням витрат та економічної доцільності.

Окреслення таких критеріїв передбачає приділення особливої уваги обґрунтуванню нових концептуальних засад управління інформаційними ресурсами та продуктами підприємств, встановленню оптимальних витрат на їх розроблення, впровадження та використання з урахуванням жорсткого обмеження на всі види ресурсів в умовах кризи.

З цієї точки зору дисертаційна робота Замули О.В., що присвячена

обґрунтуванню теоретичних, методичних і практичних засад щодо управління інформаційними витратами, є актуальною і своєчасною, а тема відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Важливість дослідження підкреслюється тим, що основні розробки автора виконані відповідно до планів науково-дослідних робіт Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», у яких знайшли відображення результати наукових досліджень автора при виконанні наступних тем «Вибір оптимальної системи теплопостачання із використанням економіко-математичного моделювання» (ДР № 0114U002269) та «Аналіз впливу інформаційних витрат на економічні показники діяльності переробного підприємства» (ДР № 0115U001773).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом, основними науковими працями здобувача дозволяє зробити висновок, що отримані наукові результати є достатньо обґрунтованими, логічними і достовірними.

Аналіз змісту роботи дає підстави стверджувати, що автором досягнуто сформульованої мети завдяки вирішенню поставлених завдань. В цілому результати дослідження характеризуються логічним викладенням та елементами наукової новизни. Все це дозволяє констатувати, що дисертаційна робота є самостійною та завершеною науковою працею.

Обґрунтованість отриманих наукових результатів, висновків та рекомендацій забезпечується використанням апарату загальнонаукових методів дослідження, зокрема, аналізу і синтезу – при визначенні та уточненні сутності поняття «інформаційні витрати»; систематизації та узагальнення – для класифікації інформаційних витрат; експертних оцінок – при визначенні рівня інформаційних витрат; системного підходу – для удосконалення системи управління інформаційними витратами; економіко-математичного моделювання – для вибору заходів з управління інформаційними витратами та розробки методичного підходу до оптимізації поточних інформаційних витрат.

Реалізація запропонованих автором методичних підходів до управління інформаційними витратами переробних підприємств дала змогу виявити

резерви зростання ефективності діяльності переробних підприємств в частині формування та використання ресурсів на здійснення інформаційного процесу.

3. Достовірність та наукова новизна положень, висновків та рекомендацій

Враховуючи комплексність виконаного дисертантом дослідження, а також адекватність використаних ним підходів до вирішення поставлених завдань теоретико-методичного та практичного характеру, можна відзначити оригінальність і наукову новизну отриманих в даній роботі результатів.

Серед результатів, що характеризуються науковою новизною, доцільно виділити ряд основних:

на основі систематизації існуючих підходів здобувачем визначено поняття «інформаційні витрати», «інформаційні втрати», «інформаційні ресурси», «інформаційні витрати», наведено авторське бачення їх взаємозв'язку (с. 9-28). На цьому підґрунті віднайдено сутнісний склад інформаційних витрат підприємства як об'єкта управління, що формується в результаті здійснення інтелектуальних, інформатизаційних та інноваційних інформаційних процесів (с. 19-20), а також сформульовано власний підхід до змісту управління інформаційними витратами (с. 29-39);

запропоновано класифікацію інформаційних витрат (с. 39-44), що дало змогу визначити основні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які впливають на їх рівень та структуру (с. 45-60). Узагальнення статистичної інформації щодо тенденцій розвитку вітчизняної переробної промисловості та характеристики стану інформаційного ринку вказує на нагальну необхідність швидких змін в управлінні інформаційними витратами підприємств з метою вибору найкращих альтернатив в процесі прийняття управлінських рішень про здійснення трансакцій;

проведено оцінку рівня та структури інформаційних витрат підприємств за допомогою запропонованого методичного підходу, в основу якого покладено: сформовану систему показників, що характеризують інтелектуальну, інноваційну та інформатизаційну складові інформаційних витрат (с. 63-101). Встановлення їх відповідності критеріям та вагомості із застосуванням експертної оцінки доводить достовірність та обґрунтованість даного положення, яка підтверджується також й наведеними в дисертаційному

дослідженні розрахунками за даними низки переробних підприємств м. Харкова (с. 90-96). Практичну цінність розробок мають наведені в роботі розрахунки впливу рівня інформаційних витрат на основні економічні показники діяльності (с. 102-121);

представлено напрямки удосконалення системи управління інформаційними витратами переробних підприємств, зокрема сформульовано її концептуальні, організаційні, методичні та практичні засади (с. 124-144). При цьому акцент зроблено на впровадженні на підприємствах інституту центрів витрат. Підґрунтям запропонованих змін є результати вдосконалення теоретичних положень, а також розгляд проблеми з позицій системного, процесного та ситуаційного підходів;

запропоновано методичний підхід щодо формування комплексу заходів з управління інформаційними витратами, який дає змогу здійснювати стратегічне управління інформаційними витратами, а також вчасно і адекватно ситуації реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства (с. 145-161). Комплексність та послідовність наведеного підходу дає можливість використати резерви підвищення ефективності діяльності підприємств за рахунок застосування інформації як ресурсу. Практичною цінністю цього наукового результату є розроблені портфелі інвестицій в інформаційні продукти (послуги) довготривалого використання (споживання) (с. 159-160);

обґрунтовано перелік заходів щодо оптимізації рівня інформаційних витрат, які дозволяють приймати управлінські рішення в процесі оперативного управління інформаційними витратами (с. 162-169). Запропоновано комплексний метод, який дозволить здійснювати моніторинг інформаційних витрат, з метою мінімізації впливу трансакційних і трансформаційних ризиків на діяльність переробних підприємств (с. 169-179).

4. Практичне значення результатів і повнота їх викладу в опублікованих працях

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що теоретичні і концептуальні напрацювання доведено до рівня конкретних методичних і практичних рекомендацій щодо управління інформаційними витратами переробних підприємств, що підтверджується довідками про

впровадження на підприємствах: ХДАВП (м. Харків, довідка № 105-1/331 від 26.12.2014), ТОВ НВП «НовІнТех» (м. Харків, довідка № 0706/01 від 06.07.2015) та ТОВ «ХЗ ПТУ» (м. Харків, довідка № 56-2/235 від 15.04.2015). Окремі результати дослідження використовуються у навчальному процесі НТУ «ХП» при викладанні дисциплін «Менеджмент», «Антикризове управління», «Менеджмент і адміністрування (Самоменеджмент)» (м. Харків, довідка від 26.05.2015).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні положення і результати дослідження опубліковано у 23 наукових працях, у т. ч. 13 статей – у фахових виданнях України (4,3 друк. арк.), з яких 3 – у міжнародних наукометричних базах, 10 – у матеріалах конференцій. (0,7 друк. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 5,0 друк. арк.

Ознайомлення зі змістом публікацій здобувача дозволяє зробити висновок про те, що в них повною мірою відображено результати дисертаційної роботи. Наукові праці опубліковано за кожним розділом роботи.

Зміст автореферату відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертації.

6. Дискусійні положення і зауваження до змісту роботи

Оцінюючи позитивно, подану до захисту дисертаційну роботу Замули О.В., необхідно оприлюднити наступні зауваження:

1. У підрозділі 1.1 на с. 9-16 подано ґрунтовний аналіз природи та еволюції теорій інформації. Позитивно оцінюючи уміння здобувача здійснювати науковий аналіз і здатність виявляти спільні й відмінні характеристики певного набору трактувань інформації, необхідно вказати на потребу глибшої аргументації щодо визначення авторського підходу до встановлення сутності інформаційних витрат.

2. Не можна в повній мірі погодитись з наведеним на с. 36 авторським визначенням управління інформаційними витратами та його трактуванням на с. 36. Слід зазначити, що обидва визначення, по-перше, мають переважно теоретичний характер, по-друге, містять в структурі такі елементи, які неможливо формалізувати при побудові системи управління, по-третє,

вимагають суттєвої конкретизації та доробки у разі їх практичного застосування.

3. Удосконалюючи класифікацію інформаційних витрат (рис. 1.5, с.44), авторка вводить нові складові витрат: інформатизаційну, інноваційну та інтелектуальну та надає перелік показників, які їх характеризують (табл. 1.5, с. 56-58), які варто було б використовувати в подальшому при аналізі основних складових інформаційних витрат підприємства в підрозділі 2.1. Однак, замість цього було використано дещо звужений перелік показників, які існують в офіційних формах статистичної звітності без наведення авторської позиції, щодо їх взаємозв'язку з запропонованими показниками, а в тексті роботи надано лише часткові аргументи з цього приводу (рис. 2.6, с. 80).

4. Деякі положення роботи вимагають додаткового обґрунтування: перелік факторів прямого та непрямого впливу на рівень інформаційних витрат та чинників, що їх характеризують (підрозділ 1.3); порядок проведення експертного опитування та репрезентативність вибірки при встановленні вагомості вихідних показників комплексних складових інтегрального показника факторів впливу (с.88); розрахунки та вибір інтервалів при шкалюванні матриць (рис. 3.7, 3.9, 3.10, 3.12 розділ 3.2); показники рівня інформаційних витрат (с. 98-100, табл. 2.15).

5. Не можна погодитись з назвою інтегрального показника, який описано на с. 83-97 роботи. В тексті авторка називає його «інтегральним показником факторів впливу на рівень інформаційних витрат», але насправді робота не містить чіткого встановлення взаємозв'язку між факторами впливу та рівнем витрат, тому за своєю сутністю цей показник є «інтегральним показником рівня інформаційних витрат» і, дійсно, його можливо використовувати при прийнятті рішень в системі управління.

6. Дискусійною є необхідність включення надлишкового обсягу теоретичного обґрунтування системи управління інформаційними витратами (с. 124-135), на противагу недостатній диференціації концепцій, методик та інструментів управління за різними складовими інформаційних витрат (с. 142-144, рис. 3.4), що дещо знижує практичне значення вказаних результатів.

7. Наявність невеликої кількості стилістичних та лінгвістичних помилок.

Втім, зазначені зауваження в цілому не знижують позитивної оцінки дисертаційної роботи.

7. Загальний висновок

Дисертаційна робота Замули Олени Василівни є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним здобувачем на належному фаховому рівні. Подані в дисертаційній роботі висновки і рекомендації є обґрунтованими та достовірними, впливають із результатів дослідження, оприлюднені в публікаціях автора, пройшли апробацію та впровадженні в господарську практику. Наведені у відгуку зауваження не впливають на її загальну позитивну оцінку. Зміст дисертації й автореферату є ідентичними. Тема дисертації відповідає паспорту наукової спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Структура, обсяг та оформлення роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача. Автореферат дисертації розкриває її основні положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою, змістом, не містить інформації, що відсутня у дисертаційній роботі.

Все це дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота «Управління інформаційними витратами переробних підприємств» відповідає діючим вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» № 567 від 24.07.2013 р., які висуваються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а її автор – Замула Олена Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент –

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та бізнесу

Харківського національного

економічного університету

імені Семена Кузнеця

Т. І. Лепейко

